

**BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE**

**FEDERALNI ZAVOD ZA ZAPOŠLJAVANJE
S A R A J E V O**

**IZVJEŠTAJ O RADU
U 2005. GODINI**

Sarajevo, februara 2006. godine

SADRŽAJ

	Stranica
UVOD	3
STANJE I TENDENCIJE U OBLASTI RADA I ZAPOŠLJAVANJA	4
Zaposlenost	4
Nezaposlenost.....	5
Nezaposlenost po kantonima	6
Učešće žena u registrovanoj nezaposlenosti.....	6
Kvalifikaciona struktura evidentiranih nezaposlenih	7
Brisanje sa evidencije nezaposlenih.....	7
Tražnja radne snage.....	7
Zapošljavanje lica sa evidencije službi za zapošljavanje.....	8
REALIZACIJA PROGRAMA RADA ZAVODA	8
Mjere aktivne politike zapošljavanja	8
Programi tržišta rada kantonalnih službi za zapošljavanje koji se finansiraju sredstvima Zavoda	9
Ispitivanje tržišta rada.....	12
Profesionalna orijentacija.....	13
Program zapošljavanja mladih osoba sa VSS	14
Revolving kreditna linija	14
Program podsticajnih mjera za zapošljavanje u poljoprivredi	15
Zapošljavanje stranih državljana	15
Drugi projekt podrške zapošljavanju (SESP)	16
Zapošljavanje invalidnih osoba.....	16
Program zapošljavanja asistenata u visokoškolskim ustanovama i naučnoistraživačkim institucijama	17
Informiranje	17
Informacioni sistem.....	18
Materijalna i socijalna sigurnost za vrijeme nezaposlenosti.....	18
Saradnja sa domaćim i međunarodnim institucijama.....	20
Rad organa upravljanja.....	21
Stručna služba	21
RAD KANTONALNIH SLUŽBI ZA ZAPOŠLJAVANJE	22

Prilog: Statistički pregled

UVOD

Osnovne aktivnosti Federalnog zavoda za zapošljavanje u 2005. godini odvijale su se, u skladu sa Programom rada, na prevazilaženju izuzetno teškog stanja u oblasti rada i zapošljavanja, u prvom redu afirmacijom aktivne politike zapošljavanja, podrškom poslodavcima za zadržavanje postojećeg nivoa zaposlenosti i za nova zapošljavanja, posebno određenih kategorija nezaposlenih.

Otežavajuće okolnosti koje utiču na ukupan razvoj Federacije Bosne i Hercegovine ogledaju se u: nepostojanju sistemskih rješenja za zaustavljanje rasta nezaposlenosti - strategije razvoja u kojoj će okosnicu predstavljati strategija zapošljavanja, slabo razvijenom poslovnom okruženju, nestabilnom makroekonomskom okruženju i slaboj pokretljivosti radne snage. Osim toga, proteklu godinu karakterišu slabosti u provođenju prihvaćenog modela privatizacije, prestanak rada velikih firmi, povećanje broja nezaposlenih zbog smanjenja broja zaposlenih u vojsci i policiji, još uvijek duga i složena administrativno-birokratska procedura u otvaranju novih firmi, znatniji rast cijena i prije uvođenja poreza na dodanu vrijednost zbog rasta cijena nafte i drugih energenata i dr. Također, još uvijek nisu stvorene pravne pretpostavke za privlačenje stranih investitora, što bi dovelo do otvaranja novih radnih mjesta. Rezultat toga je velika nezaposlenost koja pogađa stanovništvo Bosne i Hercegovine i negativno utiče na ukupno stanje u zemlji.

I

STANJE I TENDENCIJE U OBLASTI RADA I ZAPOŠLJAVANJA

Aktivnosti Zavoda i kantonalnih službi za zapošljavanje u 2005. godini bile su usmjerene na očuvanje dostignutog nivoa zaposlenosti i provođenje ukupnih mjera kojima se pospješuju i unapređuju uvjeti za zapošljavanje, posredovanje u zapošljavanju i materijalno-socijalna sigurnost nezaposlenih osoba za vrijeme nezaposlenosti.

Navedene aktivnosti su se odvijale u skladu sa nadležnostima utvrđenim:

- *Zakonom o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba,*
- *Odlukom o raspodjeli sredstava Zavoda za zadovoljenje potreba u oblasti zapošljavanja,*
- *Programom rada Zavoda za 2005. godinu i drugim propisima iz oblasti zapošljavanja.*

Zaposlenost

U Federaciji BiH, prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, tokom 2005. godine (prosjeak za 12 mjeseci 2005. godine) prosječno je bilo zaposleno 388.418 radnika, što je u odnosu na prosjeak 2004. godine (388.310) povećanje za 108 radnika, odnosno 0,03%, čime je zadržan dostignuti nivo zaposlenosti. Broj zaposlenih u privredi (decembar 2005. godine) iznosio je 242.777 radnika, odnosno 62,80%, a u neprivredi 143.815 radnika, odnosno 37,20%.

Podaci o broju zaposlenih odnose se na zaposlene koji imaju zasnovan radni odnos bez obzira na vrstu radnog odnosa i dužinu radnog vremena. U ovaj broj uključeni su zaposleni u poslovnim subjektima (pravne osobe), zanatstvu i slobodnim profesijama, odbrani i policiji. Broj zaposlenih u 1991. godini na teritoriji koji je sada Federacija BiH iznosio je 631.020, tako da je nivo zaposlenosti u decembru 2005. godine (386.592) dostigao 61,34 % nivoa iz 1991. godine.

Prosječna stopa zaposlenosti¹ radno sposobnog stanovništva u Federaciji BiH u 2005. godini iznosila je 24,55%, a kreće se od najniže, 15,78% u Unsko-sanskom kantonu, do 34,33% u Kantonu Sarajevo.

Posmatrano po kantonima, evidentirano je povećanje broja zaposlenih lica u šest kantona (Posavski, Tuzlanski, Srednjobosanski, Hercegovačko-neretvanski, Zapadnohercegovački i Kanton Sarajevo). Najveći porast broja zaposlenih je evidentiran u Kantonu Sarajevo, za 2.651 ili 2,92%.

Manje zaposlenih u 2005. u odnosu na 2004. godinu je u četiri kantona (Unsko-sanski, Zeničko-dobojski, Bosansko-podrinjski i Livanjski).

Najveći pad zaposlenosti zabilježen je u Zeničko-dobojskom kantonu, za 1.246 ili 1,80%. Također, pad zaposlenosti zabilježen je u Ministarstvu odbrane i Policiji FBiH za 1.339 ili 10,76%.

---

¹ Stopa zaposlenosti je procenat učešća zaposlenih u ukupnom broju *radno sposobnog stanovništva* (u dobi 15-65 godina).

Nastavlja se tendencija rada na crno iz ranijih godina što potvrđuju i analize međunarodnih organizacija i Svjetska banke. Najizrazitije djelatnosti u kojima se ovaj oblik rada javlja su ribarstvo, građevinarstvo, poljoprivreda, usluge i drugo.

U cilju suzbijanja ovog vida rada neophodno je preduzimati stimulatívne mjere za rad u formalnom a destimulatívne za rad u neformalnom sektoru.

Nezaposlenost

Prosječan broj nezaposlenih u 2005. godini iznosio je 338.270 i u odnosu na prosjek 2004. godine (315.847 lica) veći je za 22.423 ili 7,10%. Povećan broj nezaposlenih posljedica je izlaska iz procesa obrazovanja znatnog broja lica, prijavljivanja na evidenciju radnika zbog stečaja i likvidacije preduzeća, nedovoljnih ulaganja za otvaranje novih radnih mjesta, nedovoljne proizvodnje u svim djelatnostima privrede, a posebno u radno-intenzivnim djelatnostima, kao i mehanički priliv stanovništva u BiH, posebno u FBiH (povratak iz inozemstva, a posebno iz zemalja u okruženju) i dr.

Prosječna stopa nezaposlenosti² u Federaciji BiH 2005. godine iznosila je 46,5% i ima tendenciju rasta u odnosu na prethodne dvije godine. Pravo stanje je teško utvrditi jer mnogi sa evidencije nezaposlenih rade na crno u privatnim firmama i međunarodnim organizacijama koje djeluju u BiH. Prema nekim istraživanjima i procjenama Svjetske banke i Međunarodnog monetarnog fonda, stopa nezaposlenosti iznosi 17% - 23%.

Bez obzira na način iskazivanja stope nezaposlenosti, ona ukazuje na potrebu većeg angažovanja društva u cjelini, te svih institucija koje na bilo koji način imaju uticaja na rješavanje ovog problema. Ovakvo stanje zahtijeva obavezu reforme tržišta rada i prilagođavanje ovog dijela socijalnog sektora tržišnim uvjetima privređivanja.

Do porasta nezaposlenosti, pored nedovoljnog investiranja u otvaranje novih radnih mjesta, tokom 2005. godine došlo je i zbog znatnog otpuštanja radnika posebno u Vojsci i Policiji.

Broj nezaposlenih lica u Federaciji Bosne i Hercegovine u periodu 2001-2005. godina povećan je za 65.312 ili 23,93%. Na povećan broj lica u evidencijama nezaposlenih najviše je uticao priliv lica kojima je prekinut radni odnos posebno zbog preuzetih obaveza u procesu privatizacije.

U strukturalnim obilježjima nezaposlenosti u Federaciji BiH nije došlo do bitnijih promjena u odnosu na raniji period. To se i dalje ogleda u sljedećem: porast nezaposlenosti; prosjek čekanja na posao je preko tri godine, a lica starosne dobi od 35 do 55 godina i duže od pet godina, što nužno ukazuje na potrebu stručne obuke tih lica; u ukupnom broju nezaposlenih lica koja su izašla iz obrazovnog sistema 65% su lica koja prvi put traže zaposlenje. Problem nezaposlenosti i njegovo rješavanje je znatno teže u slabije razvijenim područjima (regijama i kantonima), jer ne postoje nikakvi mehanizmi podrške razvoju tih regija.

Nezaposlenost i povećanje nezaposlenosti posljednjih godina karakteristika su i veoma razvijenih zemalja.

Povećanje broja nezaposlenih lica evidentirano je u svim kantonima.

---

² Stopa nezaposlenosti je procenat učešća nezaposlenih u ukupnom broju (zbiru) *zaposlenih i nezaposlenih* osoba. Stopa nezaposlenosti u nekim zemljama Evropske unije i zemljama regiona je sljedeća: SR Njemačka 9,1%; Austrija 5,2%; Češka Republika 7,8%; Poljska 17,2%; Slovačka 15,9%; Rumunija 8,2%; Bugarska 9,9%; Slovenija 6,3%; Hrvatska 18%; Srbija 27% i Crna Gora 20% (Izvor Eurostat).

Nezaposlenost po kantonima

Značajniji porast broja nezaposlenih u odnosu na 2004. godinu evidentiran je u Srednjobosanskom (10,67%), Zapadnohercegovačkom (10,20%), kao i u Unsko-sanskom kantonu (9,88%).

Najmanji porast je evidentiran u Tuzlanskom (5,34%) i Zeničko-dobojskom kantonu (5,98%).

U Unsko-sanskom kantonu je evidentirano povećanje nezaposlenih za 3.109 lica ili 9,88%. Najviše se izdvaja općina Velika Kladuša sa 854 novih nezaposlenih lica, što je povećanje za 23,11% u odnosu na 2004. godinu.

Posavski kanton je zabilježio povećanje nezaposlenosti niže od prosjeka Federacije BiH, tj. 6,58% u odnosu na 2004. godinu. Najveći porast broja nezaposlenih je evidentiran u općini Odžak, za 193 ili 8,28%.

U Tuzlanskom kantonu je povećan broj nezaposlenih za 4.164 ili 5,34%. U svim općinama je zabilježen porast broja nezaposlenih, a najveći u općini Tuzla za 1.231 ili 7,72%, dok je najniži u općini Doboju-Istok (za 0,51%).

U Zeničko-dobojskom kantonu je zabilježeno blaže povećanje broja nezaposlenih u odnosu na prosjek u Federaciji BiH (za 5,98%) u odnosu na 2004. godinu. Najveći porast nezaposlenosti je evidentiran u općini Zenica (za 12,19%), a smanjenje broja nezaposlenih lica za 7,81% evidentirano je u općini Doboju-Jug.

U Bosansko-podrinjskom kantonu je zabilježen porast nezaposlenosti za 6,67% u odnosu na 2004. godinu. U općini Pale evidentirano je povećanje za 13,99%.

Srednjobosanski kanton je, također, zabilježio porast nezaposlenosti za 10,66%. U općini Jajce je evidentiran najveći porast nezaposlenosti za 29,33%, te općini Novi Travnik za 20,16%, a najmanji porast je u općini Travnik i iznosi 2,54%.

U Hercegovačko-neretvanskom kantonu je zabilježeno povećanje broja nezaposlenih lica za 7,12%. U općini Stolac je evidentiran porast nezaposlenosti za 22,31%, u Čapljini za 14,88%, a najniži rast nezaposlenosti je u Čitluku (3,80%).

Zapadnohercegovački kanton je zabilježio povećanje nezaposlenosti za 10,20%, sa najvećim porastom u općini Posušje (13,54%).

U Kantonu Sarajevo je evidentirano povećanje broja nezaposlenih za 6,74%. Najveći porast zabilježen je u općini Hadžići, za 12,12%, te Ilijašu za 11,33%, a najniži porast (3,29%) je u općini Novo Sarajevo.

U Livanjskom kantonu je evidentirano povećanje nezaposlenih lica za 7,29%, sa najvećim povećanjem u općini Drvar (za 31,71%), te općinama Glamoč (26,69%) i Grahovo (23,73%), a u općini Tomislavgrad broj nezaposlenih je manji za 4,17%.

Učešće žena u registrovanoj nezaposlenosti

Broj nezaposlenih žena u Federaciji BiH je u 2005. u odnosu na 2001. godinu povećan za 31.841 ili 25,31%.

Prosječna nezaposlenost žena tokom 2005. godine iznosila je 157.639, što je povećanje za 12.445 ili 8,57% u odnosu na prethodnu godinu.

Posmatrano po kantonima, evidentiran je rast broja nezaposlenih žena u svim kantonima.

Najveći porast broja nezaposlenih žena evidentiran je u Posavskom (13,67%), Srednjobosanskom (13,02%) i Zapadnohercegovačkom kantonu (12,82%). Najmanji porast je evidentiran u Livanjskom (5,86%) i Kantonu Sarajevo (6,03%).

Kvalifikaciona struktura evidentiranih nezaposlenih

Prosječan broj stručnih lica koja traže zaposlenje tokom 2005. u odnosu na 2004. godinu povećan je za 17.009 ili 8,69 %.

Broj stručnih lica koja traže zaposlenje u Federaciji BiH u periodu 2001-2005. godina povećan je za 60.463 ili 39,68%.

Posmatrano po stručnoj spremi, broj stručnih lica koja traže zaposlenje povećao se u svim stepenima stručnosti. Najveći relativni porast nezaposlenosti evidentiran je kod lica sa visokom spremom (VSS) 28,71% i višom stručnom spremom (VŠS) 12,89%.

Najmanji porast nezaposlenosti je evidentiran kod visokokvalifikovanih lica (VKV), za 3,53b%.

Broj nestručnih lica koja traže zaposlenje u Federaciji BiH u periodu 2001-2005. godina povećao se za 7.588 ili 6,44%.

Prosječan broj nestručnih lica koja traže zaposlenje u odnosu na 2004. godinu veći je za 5.414 ili 4,51%.

Povećanje nezaposlenosti je evidentirano kod nekvalifikovanih lica (NKV) za 4,53%.

Broj lica koja prvi put traže zaposlenje u Federaciji BiH u periodu 2001-2005. godina veći je za 4.575 ili 2,81%.

Prosječan broj stručnih lica koja prvi put traže zaposlenje u 2005. godini u odnosu na 2001. godinu povećan je za 10.417 ili 11,43%, a u odnosu na prethodnu godinu za 6,03%. Posmatrano po stručnoj spremi, najveći porast je evidentiran kod lica sa visokom stručnom spremom, za 99,71%, za period 2001-2005. godina. Nasuprot tome, najveće smanjenje je evidentirano kod visokokvalifikovanih lica, za 46,00%.

Posmatrano po stručnoj spremi, u odnosu na prethodnu godinu, najveći porast je evidentiran kod lica sa nižom stručnom spremom (30,43%) i sa visokom stručnom spremom (27,48%). Nasuprot tome, najveće smanjenje je evidentirano kod VKV (2,34%) i KV lica (1,64%).

Brisanje sa evidencije nezaposlenih

U skladu sa Zakonom o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba, sa evidencije službi za zapošljavanje, po raznim osnovama, u 2005. godini u Federaciji BiH prosječno je mjesečno brisano 6.178 lica. U odnosu na 2004. godinu, to je povećanje za 2,11%.

Tražnja radne snage

Prosječna mjesečna tražnja radne snage registrovana u službama za zapošljavanje u toku 2005. godine iznosila je 1.220, što je povećanje za 6,00% u odnosu na 2004. godinu, za 45,81% u odnosu na 2001. godinu. Od toga je registrovano 587 tražnji na neodređeno vrijeme, što je povećanje za 1,32% u odnosu na prethodnu godinu, a 633 tražnje na određeno vrijeme, što je

povećanje za 10,73%. Mada je riječ o porastu nešto manjeg intenziteta, ipak polako jača interes poslodavaca za saradnjom sa službama u posredovanju pri zapošljavanju.

Prosječna mjesečna zadovoljena tražnja³ radne snage registrovana u službama za zapošljavanje u toku 2005. godine iznosila je 1.638, što je povećanje za 13,30% u odnosu na 2004. godinu, za 47,48% u odnosu na 2001. godinu. Od toga je registrirano 871 tražnja na neodređeno vrijeme, što je povećanje za 12,12% u odnosu na prethodnu godinu, te 767 tražnji na određeno vrijeme, što je povećanje za 14,63%.

Zapošljavanje lica sa evidencije službi za zapošljavanje

Zapošljavanje lica sa evidencije, također, premašuje registriranu tražnju. To je rezultat većeg samoaktiviranja nezaposlenih lica u traženju posla, i pozitivnog odnosa službi u posredovanju pri zapošljavanju.

Prosječni mjesečni broj lica koja su zaposlena sa evidencije službi za zapošljavanje povećan je u 2005. u odnosu na 2001. godinu za 64,16%, a u odnosu na 2004. godinu za 2.624 lica, ili 14,20%.

U 2005. godini službe za zapošljavanje su posredovale u zapošljavanju za 31.483 osobe sa evidencije nezaposlenih. Posmatrano po kantonima, broj posredovanja se kreće od najnižeg 238 u Bosansko-podrinjskom, 488 u Posavskom, 624 u Zapadnohercegovačkom, 646 u Livanjskom, 1.950 u Hercegovačko-neretvanskom, 2.803 u Unsko-sanskom, 2.895 u Srednjobosanskom, 5.317 u Zeničko-dobojskom, 7.639 Kantonu Sarajevo i 10.096 u Tuzlanskom kantonu.

II

REALIZACIJA PROGRAMA RADA ZAVODA

Mjere aktivne politike zapošljavanja

Aktivna politika zapošljavanja odvijala se u skladu sa članom 50. Zakona, Odlukom o raspodjeli sredstava Zavoda za zadovoljenje potreba u oblasti zapošljavanja i Pravilnikom o mjerama za podsticaj zapošljavanja. Mjerama aktivne politike zapošljavanja u 2005. godini kantonalnim službama za zapošljavanje odobrena su sredstva za finansiranje programa tržišta rada u iznosu od 12.000.000,00 KM.

Ugovorima zaključenim sa kantonalnim službama o realizaciji programa tržišta rada predviđeno je da kantonalne službe preko općinskih biroa za zapošljavanje radno angažuju nezaposlene osobe u skladu sa usvojenim programima tržišta rada. Također, predviđeno je da kantonalne službe u pisanoj formi i u kontinuitetu obavještavaju Zavod o:

- raspisivanju i okončanju javnog natječaja,
- listi prioriteta za dodjelu sredstava,
- početku i toku realizacije programa,
- dinamici i načinu utroška sredstava i
- riješenim zahtjevima nezaposlenih osoba sa evidencije nezaposlenih.

---

³ Ukupna registrirana tražnja za radnom snagom ostvarena na osnovu objavljenih oglasa, dostavljenih prijava službama za zapošljavanje i drugih oblika zapošljavanja koje su poslodavci dali na uvid u službe za zapošljavanje ili su službe u radu i obradi određenih podataka došle do saznanja o tome.

Programi tržišta rada kantonalnih službi za zapošljavanje koji se finansiraju sredstvima Zavoda

Kantonalne službe za zapošljavanje kandidirale su 42 programa tržišta rada, kojima se zapošljava i radno angažuje 3.477 radnika (realizacija programa je u toku), od čega je 3.002 nezaposlenih koji aktivno traže zaposlenje. Programima je predviđeno i zadržavanje dostignutog nivoa zaposlenosti i zadržavanje u radnom odnosu 475 radnika.

Služba za zapošljavanje	Programi tržišta rada	Ukupno sufinansirano radnika	Odobrena sredstva u KM
JU "Služba za zapošljavanje Unsko-sanskog kantona"	<ul style="list-style-type: none"> • Program zapošljavanja mladih osoba sa VSS i VŠS (zaposleno 20 osoba) • Program zapošljavanja mladih osoba sa VKV i KV (35) • Program „Posao za sve“ (67) • Program samozapošljavanja (30) • Program „Solidarnost na djelu“ (radno angažovane 63 osobe) • Program „Javni radovi“ (radno angažovana 61 osoba) • Program stručne obuke, doobuke i prekvalifikacije (50) • Program zapošljavanja invalidnih osoba (20) 	346	1.130.685,00
Služba za upošljavanje Županije posavske	<ul style="list-style-type: none"> • Program sufinansiranja zapošljavanja nezaposlenih osoba u obrtništvu, malim i srednjim preduzećima (90) 	90	399.657,00
JU "Služba za zapošljavanje Tuzlanskog kantona"	<ul style="list-style-type: none"> • Program samozapošljavanja (112) • Program stručne obuke, doobuke i prekvalifikacije (500) 	612	2.234.241,00
JU "Služba za zapošljavanje Zeničko-dobojskog kantona"	<ul style="list-style-type: none"> • Program sufinansiranja očuvanja postojećeg nivoa zaposlenosti (375 radnika) • Program samozapošljavanja (128) • Program „Solidarnost na djelu“ (radno angažovanje 147 osoba) • Program „Edukacijom do zaposlenja“ (263) • Program zapošljavanja osoba sa VSS (22) 	935	2.025.025,00

Služba za zapošljavanje	Programi tržišta rada	Ukupno sufinansirano radnika	Odobrena sredstva u KM
JU "Služba za zapošljavanje Bosansko-podrinjskog kantona"	<ul style="list-style-type: none"> • Program zapošljavanja VSS i VŠS (13) • Program zapošljavanja KV i SSS (20) • Program „Posao za sve“ (30) • Program samozapošljavanja (10) 	73	358.388
Služba za zapošljavanje Srednjobosanskog kantona/Županije središnja Bosna	<ul style="list-style-type: none"> • Program sufinansiranja prekvalifikacije, dokvalifikacije i preobuke (100) • Program sufinansiranja zapošljavanja u obiteljskim gospodarstvima, malim, srednjim i velikim preduzećima (260) • Program „Javni radovi“ (radno angažovanje 170 osoba) • Program sufinansiranja zapošljavanja invalidnih osoba (30) 	560	1.219.853
Služba za zapošljavanje Hercegovačko-neretvanskog kantona/Hercegovačko-neretvanske županije	<ul style="list-style-type: none"> • Program sufinansiranja zapošljavanja mladih osoba sa VSS i VŠS (83) • Program „Posao za sve“ (219) • Program sufinansiranja zapošljavanja invalidnih osoba (5) • Program „Solidarnost na djelu“ (1) • Program „Poljoprivrednik“ (5) • Stručna obuka poljoprivrednih proizvođača-kooperanata⁴ (700) 	313	1.179.577
Služba za zapošljavanje Županije zapadnohercegovačke	<ul style="list-style-type: none"> • Program sufinansiranja zapošljavanja mladih osoba sa VSS i VŠS (17) • Program „Posao za sve“ (12) • Program samozapošljavanja (33) • Program samozapošljavanja u poljoprivredi (47) 	113	551.301

⁴ Stručna obuka poljoprivrednih proizvođača-kooperanata u cilju njihovog upoznavanja sa novim mjerama i tehnologijama u oblasti poljoprivredne proizvodnje.

Služba za zapošljavanje	Programi tržišta rada	Ukupno sufinansirano radnika	Odobrena sredstva u KM
JU "Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo"	<ul style="list-style-type: none"> • Program sufinansiranja zapošljavanja mladih osoba sa VSS, VŠS, SSS i KV bez radnog iskustva (170) • Program samozapošljavanja (89) • Program „Solidarnost na djelu“ (81 osoba sa invaliditetom) 	340	2.410.260 ⁵
Županijski zavod za upošljavanje Livno	<ul style="list-style-type: none"> • Program sufinansiranja zapošljavanja mladih osoba sa VSS i VŠS (14) • Program sufinansiranja zapošljavanja u obiteljskom gospodarstvu (41) • Program sufinansiranja zapošljavanja u malim i srednjim preduzećima (6) • Program sufinansiranja zapošljavanja u obrtništvu (18) • Program sufinansiranja zapošljavanja invalidnih osoba (5) 	95	491.013
UKUPNO U FBiH	42 programa	3477	12.000.000

S obzirom na izražene probleme u određenim kantonima, posebno u pogledu mogućnosti zapošljavanja, koncem 2005. godine Zavod je izdvojio dodatna sredstva sljedećim kantonalnim službama:

- Službi za upošljavanje Županije posavske 350.000,00 KM za realizaciju programa tržišta rada na tom području;
- Službi za zapošljavanje Zeničko-dobojskog kantona 394.700,00 KM za sufinansiranje programa podsticaja zapošljavanja 75 nezaposlenih, i to: 25 invalidnih osoba i 50 nezaposlenih osoba;
- Županijskom zavodu za upošljavanje Livno 557.830,00 KM u skladu sa zaključkom Vlade Federacije BiH, a radi realizacije programa zapošljavanja na području općina Bosansko Grahovo, Drvar, Glamoč i Kupres, kao pomoć navedenim općinama za zapošljavanje 156 nezaposlenih osoba, uglavnom povratnika.

⁵ U ovaj iznos je uračunata uplata doprinosa za PIO/MIO za 120 radnika koji su bili zaposleni u preduzećima u kojima je proveden postupak stečaja i likvidacije, a to pravo su ostvarile osobe po Zakonu o zapošljavanju iz 1990. godine i odnosi se na period 1995-2000. godina, kada su bili korisnici novčane naknade.

Po osnovu izvođenja javnih radova i po programu *Kućna njega starih i iznemoglih osoba* radno je angažovano 441 nezaposlena osoba. Na izvođenju javnih radova nezaposlene osobe se radno angažuju najmanje dva mjeseca.

Dio programa tržišta rada, kao i prethodne godine, odnosio se na zapošljavanje 394 mlade osobe bez radnog iskustva sa VSS, VŠS, SSS, VKV i KV. Realizacijom ovih programa poslodavcu se doznačavaju sredstva za sufinansiranje plaće i uplate doprinosa za sufinansiranu osobu u trajanju od 6 do 12 mjeseci zavisno od stručne spreme, i uz obavezu poslodavca da zadrži sufinansiranu osobu u radnom odnosu od 12 do 24 mjeseca.

Značajno je istaći i programe samozapošljavanja, čijom se realizacijom za 402 nezaposlene osobe dodjeljuju sredstva za nabavku opreme i repromaterijala u cilju samozapošljavanja, uz obavezu brisanja sa evidencije nezaposlenih u trajanju od najmanje 24 mjeseca.

Programima stručne obuke, doobuke i prekvalifikacije obuhvaćene su nezaposlene osobe koje aktivno traže zaposlenje i radnici u preduzećima koji kroz programe prekvalifikacije zadržavaju radno mjesto, a poslodavac zadržava dostignuti nivo zaposlenosti.

Program *Posao za sve* odnosi se na zapošljavanje 328 nezaposlenih osoba svih kategorija i osoba u životnoj dobi 45-50 godina.

Kod pojedinih kantonalnih službi došlo je do odstupanja po pojedinim kandidiranim programima zato što je to zahtijevalo tržište rada – odnosno zainteresiranost poslodavaca i nezaposlenih osoba, ali se može konstatovati da ove izmjene nisu bitnije uticale na predviđeni broj zapošljavanja osoba sa evidencije nezaposlenih.

Realizacija programa tržišta rada je završena u Posavskom, Zeničko-dobojskom, Srednjobosanskom, Hercegovačko-neretvanskom, Zapadnohercegovačkom i Kantonu 10, a sve pripremne radnje su završene i realizacija programa je u toku i u Unsko-sanskom, Tuzlanskom, Bosansko-podrinjskom i Kantonu Sarajevo.

Ispitivanje tržišta rada

Ispitivanje tržišta rada, provedeno u 2005. godini, predstavlja analizu tržišta rada na području Federacije BiH (neke službe za zapošljavanje su i ranije provodile slično ispitivanje⁶). Ispitivanje je obuhvatilo sve kantone, izuzev Bosansko-podrinjskog, koji iz opravdanog razloga nije uzeo učešće u tome. Uzorak su činili poslodavci koji zapošljavaju pet i više radnika, registrirani širom Federacije BiH, pri čemu je obuhvaćeno 4.421 poslodavac. Po završetku predviđenih aktivnosti, pripremljena je Informacija o ispitivanju tržišta rada, koja je posredstvom medija prezentirana široj javnosti.

S obzirom na veličinu uzorka, dogovoreno je da se upitnici najprije dostavljaju poštom, mada je ostavljena mogućnost da se koriste i drugi načini, zavisno od okolnosti. Tako su se pojedine službe prilikom anketiranja koristile uslugama visokoobrazovanih osoba prijavljenih na evidenciju nezaposlenih, a neke su preferirale da savjetodavci posjete poslodavca i ostvare direktan kontakt. Edukaciju anketara su izvršili šefovi biroa za zapošljavanje.

Stručnu podršku ispitivanju pružila je radna grupa koja je izradila upitnik i utvrdila jedinstvenu metodologiju rada. Radnu grupu su činili predstavnici Zavoda i kantonalnih službi za

---

⁶ Služba za zapošljavanje Hercegovačko-neretvanskog kantona provodi ispitivanje tržišta rada u kontinuitetu već nekoliko godina, a Služba za zapošljavanje Tuzlanskog kantona, uz svestranu podršku DFID-a, provela je ispitivanje tržišta rada tokom 2004. godine.

zapošljavanje educirani u okviru EU VET programa i danskog bilateralnog Programa za izgradnju i jačanje institucija tržišta rada.

Informatičku podršku ispitivanju osigurala je Služba za evidencije, statistiku i informacijski sistem Zavoda. Dizajniran je poseban softver za unos i obradu prikupljenih podataka i instaliran u kantonalnim službama za zapošljavanje (izuzev u Goraždu).

Ispitivanje tržišta rada je realizirano u okviru redovnih zakonskih aktivnosti Zavoda i kantonalnih službi za zapošljavanje. Pripremom i realizacijom projekta koordinirala je Služba za zapošljavanje Zavoda.

U saradnji Federalnog zavoda za zapošljavanje i Zavoda za zapošljavanje Republike Srpske postignut je dogovor o realizaciji projekta ispitivanja tržišta rada na nivou Bosne i Hercegovine. Predviđeno je formiranje konsultantskog tima za ispitivanje tržišta rada u Bosni i Hercegovini, zaduženog za usaglašavanje sadržaja upitnika i jedinstvene metodologije rada, organizaciju edukacijskih seminara, štampanje upitnika, nabavku odgovarajućih alata informatičke tehnologije, kao i diseminaciju i promociju svih aktivnosti koje bi trebalo da doprinesu približavanju ponude radne snage i potreba tržišta rada. Konsultantski tim će činiti pet stalnih članova (po dva predstavnika entitetskih zavoda i jedan predstavnik Evropske unije).

Profesionalna orijentacija

Profesionalna orijentacija i selekcija u dosadašnjem radu većine kantonalnih službi za zapošljavanje nije adekvatno organizovana u smislu zahtjeva i potreba tržišta rada.

U prvom kvartalu prošle godine Zavod je, u saradnji sa kantonalnim službama za zapošljavanje, štampao priručnik za nezaposlene osobe ***Kako aktivno tražiti posao*** (tiraž 8.000). U priručniku su obrađene metode traženja posla i načini apliciranja na slobodno ili upražnjeno radno mjesto u skladu sa aktuelnim trendovima na tržištu rada. Radi procjene kvaliteta samog priručnika i potrebe za ovakvim vidom informiranja, provedena je anketa na uzorku nezaposlenih osoba koje su se koristile priručnikom. Analiza ankete je pokazala da su nezaposlene osobe pozitivno ocijenile sadržaj priručnika i iskazale potrebu za ovakvim vidom informativnog materijala.

Za učenike završnih razreda srednjih škola izrađen je letak (10.000 primjeraka) sa uputstvima o načinu i rokovima prijave na evidenciju nezaposlenih osoba.

U saradnji sa Federalnim ministarstvom obrazovanja i nauke, Zavodom za zapošljavanje Republike Srpske, Ministarstvom prosvjete Republike Srpske i Odjelom za stručno obrazovanje njemačkog društva za tehničku saradnju (GTZ), sačinjen je ***Vodič za upis u srednju školu***. Vodič je namijenjen učenicima završnog razreda osnovne škole i sadrži informacije koje mogu biti od pomoći prilikom izbora srednje škole i budućeg zanimanja.

Zavod je u protekloj godini uspostavio saradnju sa uredom Njemačkog saveza visokih narodnih škola u Sarajevu, koji je organizator serije seminara pod nazivom ***Škola andragoga***, čiji su polaznici i zaposlenici Zavoda i kantonalnih službi za zapošljavanje.

U protekloj godini Zavod je inicirao pokretanje aktivnosti profesionalne orijentacije i selekcije u kantonalnim službama za zapošljavanje. Najveći problem u ovoj oblasti je nedostatak stručnih osoba koje bi obavljale ovu djelatnost u službama za zapošljavanje. S tim u vezi, u 2006. godini je planirano jačanje službi za obavljanje ovih aktivnosti, te je sa stručnim saradnicima iz kantonalnih službi za zapošljavanje izrađena metodologija za selekciju nezaposlenih lica za potrebe poznatog poslodavca.

Ovaj vid aktivnosti došao je naročito do izražaja u radu Službe za zapošljavanje Hercegovačko-neretvanskog kantona. Izvršena je profesionalna orijentacija učenika završnih razreda osnovnih škola ometenih u psihofizičkom razvoju, a u kontaktima sa predstavnicima međunarodnih organizacija, institucijama koje se bave zapošljavanjem, obrazovnim i drugim ustanovama u Federaciji BiH i na nivou Bosne i Hercegovine, razmatrana su i druga pitanja u vezi sa profesionalnom orijentacijom.

Program zapošljavanja mladih osoba sa VSS

Realizacija Programa je otpočela polovinom 2003. godine. Ciljevi projekta su: zapošljavanje 1.000 mladih osoba bez radnog iskustva, omogućavanje ravnopravnog natjecanja na tržištu rada, podsticanje povratka u mjesto prebivališta i destimuliranje odlaska mladih u inostranstvo.

Programom je sufinansirano zapošljavanje 1.239 mladih osoba sa VSS, od kojih su 602 osobe kod privatnih poslodavaca i 637 osoba u javnom sektoru. U stalnom radnom odnosu je zadržano 509 osoba, a nakon isteka ugovora sa Zavodom 314 osoba je raskinulo ugovor u firmi, od kojih je 299 osoba steklo radno iskustvo od godinu dana. Raskid ugovora sa poslodavcem prije isteka ugovora o sufinansiranju sa Zavodom izvršila je 351 osoba, od kojih je 227 osoba ponovno zasnovalo radni odnos kod drugog poslodavca, a 54 osobe su još uvijek u programu i 11 osoba je prešlo kod drugog poslodavca.

Može se konstatovati da je od 1.239 osoba, koliko ih je obuhvaćeno Programom, 1.089 ispunilo ciljeve projekta. Zapošljavanje ove populacije po Programu ostvareno je u svim kantonima Federacije BiH, i to: Unsko-sanskom (58), Posavskom (4), Tuzlanskom (370), Zeničko-dobojskom (232), Bosansko-podrinjskom (15), Srednjobosanskom (81), Hercegovačko-neretvanskom (93), Zapadnohercegovačkom (74), Kantonu Sarajevo (298) i Hercegbosanskom (14).

Realizacija programa je u posljednjoj fazi, te je Federalni zavod u toku 2005. godine za ove namjene utrošio 694.144,80 KM.

Radi transparentnosti, podatke iz ovog programa Zavod je objavio u specijalnom izdanju *Biltena* za juni/lipanj 2003. godine, na web stranici Zavoda i u publikaciji *Biznis stanuje ovdje*.

Revolving kreditna linija

U cilju stvaranja uvjeta i pretpostavki za otvaranje novih radnih mjesta donesen je Program dugoročnih plasmana za podsticaj zapošljavanja iz sredstava revolvinga kojim je formiran depozit kod Investicijske banke Federacije Bosne i Hercegovine iz sredstava ostvarenih iz priliva po naplati iz prethodnih plasmana kod Investicijske banke F BiH, ABS banke d.d. Sarajevo, UPI banke d.d. Sarajevo i LT Gospodarske banke d.d. Sarajevo (2001-2003. godina).

Svrha kreditne linije je pružanje povoljnijih uvjeta korisnicima koji imaju mogućnost i potrebu da novim efikasnim zapošljavanjem radne snage doprinesu ublažavanju problema rastuće nezaposlenosti. Korisnici kredita na bazi investicionog programa i plana zapošljavanja novih radnika mogu biti:

- pravne osobe (d.d., d.o.o. i SZR);
- fizičke i pravne osobe koje obavljaju djelatnost u poljoprivredi (samozapošljavanje) i
- pravne i fizičke osobe koje započinju djelatnost (start-up).

Programom je predviđeno, prije svega, finansiranje radno intenzivnih djelatnosti koje zapošljavaju veći broj radnika, a nije predviđeno finansiranje trgovine i ugostiteljstva.

Prema dosadašnjim saznanjima, poslodavci i nezaposlene osobe su iskazali veliki interes za ovaj vid korištenja sredstava za podsticaj u zapošljavanju.

Program podsticajnih mjera za zapošljavanje u poljoprivredi

Program podsticajnih mjera za zapošljavanje u poljoprivredi zajednički realizuju Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Federalno ministarstvo raseljenih osoba i izbjeglica i Federalni zavod za zapošljavanje.

Vlada Federacije BiH imenovala je Komisiju za implementaciju Programa, čiji je cilj povoljno kreditiranje nabavke i dodjele materijalno-tehničkih sredstava pomoći za efikasno zapošljavanje u poljoprivredi nezaposlenih domicilnih stanovnika i povratnika.

Poslovi Komisije u 2005. godini odnosili su se na aktivnosti planiranja i implementacije zadataka iz pet pojedinačnih programa nabavke: poljoprivredne mehanizacije – traktora i motokultivatora sa odgovarajućim priključcima, plastenika, opreme za navodnjavanje, steonih junica i priplodnih ovaca.

Nakon proceduralnih aktivnosti, Komisija je, u skladu sa usvojenim kriterijima, donijela 453 odluke o izboru korisnika. UPI banka je, na osnovu odluka Komisije, potpisala ugovore o kreditnom zaduženju sa 204 korisnika (sedam korisnika je imalo isporuku po dvije vrste robe), kojima su isporučeni:

• traktori 32 KS i 35 KS	22 korisnika
• traktori 39 KS, 65 KS i 76 KS	37 korisnika
• motokultivatori 10 KS i 12 KS	37 korisnika
• plastenici 100, 200 i 300 m ²	8 korisnika
• oprema za navodnjavanje	1 korisnik
• steone junice	102 korisnika
• priplodne ovce	4 korisnika.

Korisnici ovih sredstava su sa područja Bosne i Hercegovine. Ukupno je zastupljeno 57 općina: 37 općina u FBiH (151 korisnik) i 20 općina u RS (53 korisnika). Sa statusom povratnika je 131 korisnik, a sa statusom domicilni su 73 korisnika. Do sada je utrošeno 2.020.000,00 KM.

Zapošljavanje stranih državljana

U skladu sa Zakonom, Zavod odobrava zapošljavanje stranih državljana i osoba bez državljanstva na prijedlog službe za zapošljavanje u skladu sa Zakonom o zapošljavanju stranaca. U toku 2005. godine Zavod je na prijedlog službi za zapošljavanje donio 1.551 odobrenje za izdavanje radnih dozvola. Najviše zahtjeva za izdavanje radnih dozvola podneseno je u Kantonu Sarajevo (909), Tuzlanskom (140), Hercegovačko-neretvanskom (121), Zeničko-dobojskom (108), Unsko-sanskom (102) i Zapadnohercegovačkom kantonu (61).

Najviše zahtjeva za izdavanje radnih dozvola odnosi se na državljane Srbije i Crne Gore (402), Kine (356), Hrvatske (228), Turske (187) i dr. Što se tiče radnih dozvola izdatih kineskim državljanima, radna dozvola na području Kantona Sarajevo izdaje se jednom licu u trajanju od šest mjeseci. U toku 2005. godine odbijeno je 30 zahtjeva za izdavanje odobrenja za radnu dozvolu.

S obzirom na to da u drugim državama odobrenja – radne dozvole izdaju institucije zapošljavanja na nivou države, i dalje se nameće potreba za regulisanjem ove problematike na nivou države, što je u skladu sa reformama koje zahtijeva Evropska unija.

Drugi projekt podrške zapošljavanju (SESP)

Drugi projekt podrške zapošljavanju (SESP) je projekt Svjetske banke i Vlade Federacije BiH, a implementira ga Federalno ministarstvo rada i socijalne politike - Jedinica za implementaciju projekata socioekonomske podrške, obuke i prezapošljavanja (PIU SESER) u saradnji sa Zavodom i kantonalnim službama za zapošljavanje.

Ciljevi Projekta su:

1. Reforma službi za zapošljavanje, koja obuhvata:
  - ažuriranje evidencije nezaposlenih osoba,
  - usmjeravanje službi za zapošljavanje na aktivne programe tržišta rada,
  - unapređenje aktivnosti posredovanja u zapošljavanju.
2. Aktivne mjere SESP-a su:
  - obuka uz rad i zapošljavanje,
  - sufinansiranje zapošljavanja,
  - samozapošljavanje u poljoprivredi i malom biznisu i
  - dodatna obuka.

Ciljna grupa Projekta su nezaposlene osobe starije od 45 godina, sa najmanje pet godina radnog staža, a dvije godine aktivno traže posao i čiji su radno sposobni članovi domaćinstva nezaposleni.

U protekloj godinu po ovom osnovu zaposleno je 405⁷ nezaposlenih osoba, i to: po osnovu zapošljavanja kod poslodavca 293, po osnovu samozapošljavanja 91 i po osnovu dodatne obuke 21 nezaposlena osoba.

Podaci ukazuju da, i pored aktivnosti koje su preduzimale kantonalne službe za zapošljavanje za realizaciju ovog projekta, nisu ostvareni očekivani efekti u zapošljavanju ove ciljne skupine. Razlog za to je u činjenici da su Projektom predviđena minimalna sredstva za zapošljavanje po jednoj nezaposlenoj osobi.

Zapošljavanje invalidnih osoba

Vlada Federacije BiH je u 2005. godini donijela Odluku o usmjeravanju sredstava u iznosu od 400.000,00 KM kantonalnim službama za zapošljavanje za realizaciju Programa podrške zapošljavanju invalidnih lica. Ova sredstva se plasiraju kantonalnim službama za zapošljavanje posredstvom Federalnog ministarstva rada i socijalne politike. Također, i Zavod je donio Odluku o dodjeli sredstava u identičnom iznosu, kao pomoć kantonalnim službama za zapošljavanje za realizaciju pomenutog programa.

Program je realiziran u pet kantona i zaposleno je 66 invalidnih osoba, i to: u Unsko-sanskom 20, Posavskom 6, Tuzlanskom 25, Bosansko-podrinjskom 5 i Zapadnohercegovačkom 10.

---

⁷ Prema podacima kantonalnih službi za zapošljavanje

Program nije realiziran u Zeničko-dobojskom, Srednjobosanskom, Hercegovačko-neretvanskom, Kantonu 10 i Kantonu Sarajevo, prvenstveno zbog nezainteresiranosti poslodavaca za zapošljavanje invalidnih osoba, a neke kantonalne službe za zapošljavanje su i u svojim redovnim programskim aktivnostima imale programe zapošljavanja invalidnih osoba i veoma teško su ih realizirale.

Imajući u vidu značaj zapošljavanja ove ciljne skupine, kantonalne službe za zapošljavanje koje nisu realizirale Program zapošljavanja invalidnih osoba, učinit će to u 2006. godini.

Program zapošljavanja asistenata u visokoškolskim ustanovama i naučnoistraživačkim institucijama

Realizacija Programa zapošljavanja asistenata u visokoškolskim ustanovama i naučnoistraživačkim institucijama započela je u 2005. godini i trajat će dvije godine. Programom je omogućeno zapošljavanje 200 mladih izuzetno talentovanih osoba, sa visokim prosjekom ocjena i potrebnim kvalifikacijama za asistentske poslove u nastavnom i istraživačkom sektoru. Ukupna vrijednost Programa je 2.320.000,00 KM. Realizacijom Programa će se uticati i na poboljšanje starosne strukture nastavnčkog kadra. Svi univerziteti, fakulteti i instituti za naučnoistraživački rad u Federaciji BiH mogu aplicirati za ovaj program, kojim se može zaposliti najviše pet asistenata u jednoj instituciji.

Kriterije za odabir osobe koja će se sufinansirati odredili su fakulteti, odnosno Zakon o visokom obrazovanju i Zakon o naučnoistraživačkoj djelatnosti. Ovom mjerom poslodavac se subvencionira sa 800,00 KM u bruto mjesečnom iznosu za plaću zaposlenika u razdoblju od 12 mjeseci. Pored toga, po isteku sufinansiranja od godinu dana, drugom mjerom - u jednokratnom iznosu od 2.000,00 KM - podržava se izrada naučnoistraživačkih radova ili postdiplomski studij kandidata. U skladu sa potpisanim ugovorom i Zakonom, poslodavac je dužan zadržati sufinansiranu osobu u radnom odnosu najmanje tri godine.

Do kraja izvještajnog perioda 28 fakulteta (sa pet univerziteta u Federaciji BiH) i četiri instituta su aplicirali za zapošljavanje 80 asistenata i potpisani su ugovori o zapošljavanju 35 asistenata.

Informiranje

U cilju transparentnosti poslovanja, Zavod je u toku 2005. godine redovno obavještavao javnost o svom djelovanju. Svakog mjeseca su objavljivana saopštenja za javnost sa svim relevantnim podacima iz oblasti zapošljavanja i nezaposlenosti, a održana je i konferencija za novinare na kojoj su predstavljeni rezultati istraživanja tržišta rada u Federaciji BiH, promovirani *Program zapošljavanja asistenata u visokoškolskim i naučnoistraživačkim institucijama* i *Program dugoročnih plasmana iz sredstava revolvinga*.

U *Biltenu* su mjesečno objavljivani - statistički, tabelarno i grafikonski - podaci o zaposlenosti i nezaposlenosti u Federaciji BiH, kao i ostali važni dokumenti, i dostavljani na više od 300 adresa vladinih i nevladinih organizacija.

Ostvarena je dobra komunikacija sa većinom elektronskih i štampanih medija. Brošura *Kako aktivno tražiti posao* promovirana je u svim medijima, a distribuirana je nezaposlenim licima posredstvom kantonalnih službi. Objavljen je četvrti broj *Informatora*, sa vijestima o djelovanju i projektima Zavoda, ali i kantonalnih službi za zapošljavanje. Štampan je i letak za učenike završnih razreda srednjih škola pod nazivom *Obratite se svom općinskom birou*. Za

informacije u vezi sa zapošljavanjem, tržištem rada, aktivnostima Zavoda i javnim pozivima korištene su sve mogućnosti informiranja putem Internet stranice www.fzzz.ba, na kojoj je u protekloj godini, u prosjeku mjesečno, zabilježeno 1.195 posjeta.

Informacioni sistem

Za projekat jedinstvenog informacionog sistema urađena je detaljna razrada funkcija kroz funkcionalnu specifikaciju, te analiza lokacija sa svim specifikacijama opreme i drugih uvjeta neophodnih za funkciju sistema (mreža, komunikacije...). Nakon objavljivanja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o posredovanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba, na već urađenoj bazi podataka i aplikaciji izvršeno je prilagođavanje u skladu sa zakonskim izmjenama. Nabavljena oprema za biroe i službe distribuirana je, a urađeni su projekti mreže za sve lokacije (biroi, službe i Zavod) te urađena kompletna mrežna infrastruktura na svim lokacijama (90).

Jedinstveni sistem podrazumijeva unifikaciju i ostalih softverskih paketa pa je za sva radna mjesta uključena u ovaj sistema izvršena nabavka MS Office paketa koji se instalira sa implementacijom projekta.

Izvršena je edukacija administratora sistema u kantonalnim službama za operativni sistem (dva kursa) i za bazu podataka (dva kursa), te edukacija administratora aplikacije za pet službi proširena saradnicima iz većih biroa.

Analizom postojećih baza podataka za potrebe migracije u novi sistem uočeni su mnogi nedostaci u unificiranom pristupu popunjavanja polja, što je iziskivalo dodatno vrijeme za analizu i izradu migracijskih skripti za što potpuniji prenos starih podataka.

Stručni tim Zavoda uradio je stručno-metodološki Nacrt pravilnika za vođenje evidencija u oblasti zapošljavanja, sa obrascima i pokazateljima koji su potrebni i koji su podržani kroz jedinstveni informacioni sistem. Pravilnik još nije donesen i ne očekuju se znatnija odstupanja od predloženog jer bi, u suprotnom, nametnula potrebu promjena u bazi i aplikaciji, što bi značilo dodatna ulaganja u već završeni i testirani softver.

Implementacija projekta jedinstvenog informacionog sistema pod nazivom EPIS (Evidencija, Posredovanje, Informisanje, Statistika) završit će se u prvoj polovini 2006. godine.

Za projekat Istraživanje tržišta rada vršene su izmjene instrumenata i softvera. Za realizaciju Programa poticanja zapošljavanja mladih osoba sa VSS, kao i za praćenje korištenja sredstava za podsticaj zapošljavanja vršena je dogradnja softvera u izvještajnom dijelu, a projekti su i javno prezentirani.

Materijalna i socijalna sigurnost za vrijeme nezaposlenosti

Članom 28. Zakona propisano je da zaposlenici osiguravaju svoju materijalnu i socijalnu sigurnost za vrijeme nezaposlenosti, prvenstveno osiguranjem za slučaj nezaposlenosti, u skladu sa ovim i drugim zakonima. Materijalna i socijalna sigurnost podrazumijeva novčanu naknadu i doprinose za zdravstveno i penzijsko osiguranje u skladu sa ovim i drugim zakonima.

Novčana naknada je jedno od osnovnih prava iz radnog odnosa. To pravo, prema članu 29. Zakona, stiče nezaposlena osoba koja u trenutku prestanka radnog odnosa ima najmanje osam mjeseci rada neprekidno ili osam mjeseci sa prekidima u posljednjih 18 mjeseci, s tim da se kao vrijeme provedeno na radu smatra vrijeme obaveznog osiguranja prema propisima koji regulišu sistem poreza i obaveznih doprinosa. U skladu sa članom 30. Zakona, visinu novčane naknade čini 40% prosječne neto plaće isplaćene u Federaciji BiH u posljednja tri mjeseca prije

prestanka radnog odnosa nezaposlene osobe koju objavljuje Federalni zavod za statistiku. Novčana naknada može trajati 3, 6, 9, 12, 18 i 24 mjeseca, zavisno od vremena provedenog na radu. Novčanu naknadu u trajanju od 3 mjeseca stiče nezaposlena osoba koja je provela na radu od 8 mjeseci do 5 godina, a svako naredno trajanje uvjetovano je periodom rada uvećanim za 5 odnosno 10 godina, s tim što pravo na 24 mjeseca novčane naknade stiču nezaposlene osobe koje su provele na radu više od 35 godina.

Na zahtjev nezaposlene osobe novčana naknada se može isplatiti u jednokratnom iznosu radi obavljanja samostalne djelatnosti, s tim što se ne može prijaviti na evidenciju službe za zapošljavanje prije protoka vremena za koje je primila jednokratnu isplatu.

Prema članu 36. Zakona, nezaposlena osoba nema pravo na novčanu naknadu kada je svjesno doprinijela prestanku radnog odnosa ili kada se utvrdi da je dobrovoljno napustila posao bez opravdanog razloga.

U 2005. godini u Federaciji BiH novčanu naknadu je koristilo prosječno mjesečno 5.651 nezaposlena osoba, od čega je najveći broj korisnika u Tuzlanskom i Kantonu Sarajevo. Za realizaciju ovog prava utrošeno je 17.616.745,00 KM.

Zavod je prema članu 35. Zakona drugostepeni organ, odnosno rješava po žalbama izjavljenim protiv rješenja kantonalnih službi za zapošljavanje o pravima po osnovu nezaposlenosti.

U izvještajnom periodu izjavljeno je 637 žalbi protiv prvostepenih rješenja, od čega je riješeno 446, i to u 9 slučajeva žalba je odbačena, u 299 žalba je odbijena, u 132 žalba je uvažena, a u 6 predmeta postupak je obustavljen. Ostala je neriješena 191 žalba. Sa predmetima neriješenim u 2004. godini, riješeno je ukupno 848 predmeta u 2005. godini.

Članom 31. stav 1. Zakona određeno je da se **zdravstveno osiguranje** nezaposlenoj osobi osigurava u skladu sa propisima o zdravstvenom osiguranju, a članom 19. tač. 12, 13. i 14. Zakona o zdravstvenom osiguranju utvrđeno je pod kojim uvjetima nezaposlena lica koja su prijavljena službi za zapošljavanje imaju obavezno zdravstveno osiguranje.

Članom 84. Zakona o zdravstvenom osiguranju dalje je propisano da osnovicu, način obračunavanja i uplate doprinosa za nezaposlene osobe utvrđuje svojim propisima zakonodavno tijelo kantona na prijedlog kantonalnog zavoda osiguranja.

Iz navedenih zakonskih propisa vidljivo je da službe za zapošljavanje i Zavod nemaju nikakvog uticaja kod određivanja davanja za zdravstveno osiguranje nezaposlenih osoba.

Problemi u vezi sa izdvajanjem za zdravstvenu zaštitu nezaposlenih lica posebno su izraženi u službama za zapošljavanje u Unsko-sanskom i Kantonu Sarajevo. U Službi za zapošljavanje USK u 2005. godini izdvajanja za ovu namjenu iznose 59% ukupno ostvarenih vlastitih prihoda te službe, a dug Službe prema Kantonalnom zavodu zdravstvene zaštite u periodu od 1.1.2002. do 30.9.2005. godine sa obračunatom zateznom kamatom iznosi 26,502.895,25 KM, a Federalnom zavodu zdravstvene zaštite 2,284.007,21 KM, prema rješenju Porezne uprave. Za navedeni period Služba za zapošljavanje USK ostvarila je vlastiti prihod u iznosu od 16,035.815,00 KM.

Zavod, prema Zakonu, dodjeljuje službama za zapošljavanje nedostajuća sredstva za ostvarivanje materijalne i socijalne sigurnosti nezaposlenih lica. Prema Odluci o raspodjeli sredstava Zavoda za zadovoljenje potreba u oblasti zapošljavanja ("Službene novine Federacije BiH", broj 22/03), kojom su utvrđeni kriteriji za raspodjelu sredstava službama za zapošljavanje, kada su u pitanju nedostajuća sredstva za zdravstveno osiguranja nezaposlenih lica, propisano je da će Zavod raspodijeliti sredstva samo za onaj dio neplaćenih doprinosa za zdravstveno osiguranje gdje obezbijedena izdvajanja ne prelaze 6,00 KM po nezaposlenom licu mjesečno.

Službe za zapošljavanje i Zavod na probleme u vezi sa zdravstvenom zaštitom nezaposlenih lica ukazuju više godina kao i na nerealne odluke pojedinih kantonalnih zakonodavnih tijela koja donose na prijedlog kantonalnih zavoda zdravstvenog osiguranja.

U izvještajnom periodu, u Federaciji BiH zdravstvenim osiguranjem bilo je obuhvaćeno prosječno mjesečno 202.644 nezaposlene osobe. Za zdravstveno osiguranje nezaposlenih osoba utrošeno je 22.071.330,00 KM.

Članom 31. st. 2. i 3. Zakona određeno je da se **penzijsko i invalidsko osiguranje** osigurava nezaposlenoj osobi kojoj nedostaju do tri godine do sticanja uvjeta za starosnu penziju, u skladu sa Zakonom o penzijskom i invalidskom osiguranju.

U toku 2005. godine ovo pravo u Federaciji BiH ostvarilo je 785 nezaposlenih osoba. Za realizaciju ovog prava utrošeno je 3.988.626,00 KM.

Podaci o broju korisnika novčane naknade i zdravstvenog osiguranja imaju tendenciju porasta, tako da taj porast kod novčane naknade u odnosu na 2001. godinu iznosi 87,12%⁸, dok kod zdravstvene zaštite posmatran u odnosu na isti period iznosi 29,05%⁹.

Saradnja sa domaćim i međunarodnim institucijama

Tokom 2005. godine Zavod je ostvario sadržajnu saradnju sa brojnim institucijama i organizacijama koje imaju značajnog uticaja na oblast tržišta rada i zapošljavanja u BiH.

Između ostalih, naročito su značajni kontakti i saradnja sa Vladom Federacije BiH, Federalnim ministarstvom rada i socijalne politike, Federalnim ministarstvom finansija, Federalnim ministarstvom za obrazovanje i nauku i Zavodom za zapošljavanje Republike Srpske, s kojim je potpisan Protokol o saradnji, te sa Evropskom komisijom u Bosni i Hercegovini, Svjetskom bankom (WB), Međunarodnim monetarnim fondom (MMF) i dr.

Značajna saradnja je ostvarena sa Agencijom za rad i zapošljavanje Bosne i Hercegovine, a za potrebe Agencije urađeni su: Državni izvještaj o politici zapošljavanja Bosne i Hercegovine, Izvještaj o primjeni konvencija Međunarodne organizacije rada, projekat „Promocija zapošljavanja mladih u Federaciji Bosne i Hercegovine posredstvom Fonda Evropske unije” i odgovor na neke tačke iz prioriteta po programu realizacije srednjoročnih prioriteta evropskog partnerstva.

Kako bi se stvorili što povoljniji uvjeti za zapošljavanje, Zavod je ostvario transparentnu saradnju na brojnim razvojnim projektima:

- *EU VET II: „Savjetodavno vijeće za stručno obrazovanje i obuku“ – cilj je osnivanje pilot tripartitnog savjetodavnog vijeća za srednje stručno obrazovanje i obuku, a koje bi trebalo da osigura unapređenje i nastavak modernizacije ove oblasti u BiH;*
- *ETF: „Obrazovanje odraslih“ – cilj je unapređenje postojećih znanja i vještina zaposlenih i nezaposlenih osoba u kontekstu cjeloživotnog učenja;*
- *USAID - i Regionalna razvojna agencija Centralna BiH: „Reforma stručnih i tehničkih škola drvoprerađivačkog usmjerenja prema potrebama privrede u regiji Centralna BiH“ – cilj je podizanje konkurentnosti razvojem klastera u drvoprerađivačkoj industriji u regiji Centralna BiH;*

⁸ Prosječan broj korisnika novčane naknade u periodu 2001-2005. godina: 2001.-3.020; 2002.-3.549; 2003.-4.759 i 2004.-4.889.

⁹ Prosječan broj korisnika zdravstvenog osiguranja u periodu 2001-2005. godina: 2001.-157.022; 2002.- 166.155; 2003.-176.843 i 2004.-189.622.

- *USAID: „Mladi u Bosni i Hercegovini“ – Mogućnosti zapošljavanja mladih i poduzetništvo;*
- *GTZ: „Stručno obrazovanje i obuka“ – Saradnja ključnih aktera tržišta rada iz oblasti obrazovanja i zapošljavanja;*
- *GTZ: „Profesionalna orijentacija“ – Izrada vodiča za upis u srednju školu namijenjenog učenicima završnog razreda osnovne škole, za pomoć prilikom izbora budućeg zanimanja.*

Rad organa upravljanja

Odlukom o početku rada Federalnog zavoda za zapošljavanje ("Službene novine Federacije BiH", 21/01 od 28.5.2001.) propisano je da su organi Zavoda: Upravni odbor, Nadzorni odbor i direktor. Rješenjem Vlade Federacije BiH (V broj 348/2001 od 31.7.2001.) imenovano je devet članova Upravnog odbora, a Rješenjem Vlade Federacije BiH (V broj 347/2001 od 31.7.2001.) četiri člana Nadzornog odbora Zavoda. Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba ("Službene novine Federacije BiH", 22/05 od 6.4.2005.) organi Zavoda su Upravni odbor i direktor, a Upravni odbor ima 11 članova. Nadležnost Upravnog odbora regulirana je Statutom Zavoda, a njegov rad Poslovníkom o radu. Na pet redovnih sjednica Upravnog odbora, koliko je održano u protekloj godini, razmatrano je preko 40 najbitnijih pitanja iz nadležnosti Zavoda i ostvarivanja funkcija zapošljavanja: usvojeni su Izvještaj o radu za 2004. godinu, Izvještaj o finansijskom poslovanju za 2004. godinu, Izvještaj o redovnom godišnjem popisu sredstava i obaveza za 2004. godinu, Izvještaj o realizaciji Akcionog plana u vezi nalaza i preporuka revizorskog tima Ureda za reviziju budžeta/proračuna u Federaciji BiH, periodični izvještaji o finansijskom poslovanju Zavoda, izvještaji o realizaciji programā tržišta rada kantonalnih službi za zapošljavanje koji se finansiraju sredstvima Zavoda, doneseni su Program dugoročnih plasmana za podsticaj zapošljavanja iz sredstava revolvinga, Program zapošljavanja asistenata u visokoškolskim ustanovama i naučnoistraživačkim institucijama, Izvještaj o realizaciji Programa podsticajnih mjera za zapošljavanje u poljoprivredi (zajedno sa Federalnim ministarstvom poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva i Federalnim ministarstvom raseljenih osoba i izbjeglica), Pravilnik o finansiranju programa tržišta rada, Program rada za 2006. godinu, Finansijski plan za 2006. godinu, Pravilnik o nabavci robe, vršenju usluga i ustupanju radova i dr. U skladu sa Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba donesen je Statut Zavoda, koji se nalazi u proceduri davanja saglasnosti od Vlade Federacije BiH, i data je saglasnost na Odluku o sistematizaciji radnih mjesta u Zavodu. Također, doneseno je niz odluka, zaključaka i informacija u vezi sa radom i ostvarivanjem funkcija Zavoda.

Nadzorni odbor je u izvještajnom periodu održao tri sjednice, na kojima je usvojio Izvještaj o svom radu za 2004. i Plan rada za 2005. godinu te razmatrao Izvještaj o finansijskom poslovanju Zavoda za 2004. godinu, Finansijski plan Zavoda za 2005. i Finansijski plan za oblast zapošljavanja za nivo Federacije BiH za 2005. godinu.

Stručna služba

U 2005. godini izvršena je rekonstrukcija i adaptacija poslovnog prostora Zavoda radi stvaranja povoljnijih uvjeta za rad zaposlenika. Stručne i administrativne poslove u izvještajnom periodu obavljala su 44 zaposlenika, čija je kvalifikaciona struktura sljedeća: 19 VSS (od kojih je jedan magistar nauka), pet VŠS, 10 SSS, sedam KV, jedan PKV i dva NKV.

III

RAD KANTONALNIH SLUŽBI ZA ZAPOŠLJAVANJE

U izvještajima o svom radu u 2005. godini, koje podnose kantonalnim vladama, kantonalne službe za zapošljavanje su podsjetile na svoje nadležnosti i obaveze koje proističu iz Zakona, kantonalnih zakona i drugih zakona i podzakonskih akata koji regulišu ovu oblast.

Razlog više za to podsjećanje je i činjenica da - i pored mjera koje su preduzele kantonalne službe za zapošljavanje, posebno u okviru aktivne politike zapošljavanja, pored podrške poslodavcima za zadržavanje postojećeg nivoa zaposlenosti i stvaranja uvjeta za novo zapošljavanje, i programa koji stimulišu i olakšavaju zapošljavanje i samozapošljavanje nekih kategorija sa evidencije nezaposlenih - stanje u ovoj oblasti se ne popravlja.

Težinu problema ilustruje i činjenica da se ukupan broj zaposlenih i nezaposlenih u Federaciji BiH približava, s tim da broj zaposlenih posljednjih godina pokazuje tendenciju daljeg pada, dok nezaposlenost raste sve brže. Registrirana nezaposlenost je veća od zaposlenosti u četiri kantona (Unsko-sanskom, Tuzlanskom, Bosansko-podrinjskom i Srednjobosanskom). Prema novijim podacima, koji nisu mogli biti uvršteni u tabele u priložima, do ovog negativnog preokreta došlo je i u Zeničko-dobojskom kantonu.

Ako se zaista velikom broju nezaposlenih doda izuzetno visok broj penzionera, kao i zaposlenih koji mjesecima ne primaju plaću i kojima poslodavci ne uplaćuju zakonom predviđene doprinose, mogu se očekivati još veći problemi u oblasti socijalne politike, a koji nisu u domenu službi za zapošljavanje.

Primjena Zakona o stečaju i likvidaciji dovela je do naglog povećanja nezaposlenosti u 2005. godini, posebno u velikim industrijskim centrima kao što su Zenica i Tuzla.

Služba Zeničko-dobojskog kantona upozorava da su se u Zenici desili najveći poslijeratni strukturalni privredni poremećaji koje ona neće moći riješiti bez pomoći, prije svega, federalnih i kantonalnih organa vlasti.

Na zanimljivu činjenicu u vezi s mjerama koje preduzimaju kantonalne službe za zapošljavanje ukazala je Služba za zapošljavanje Županije zapadnohercegovačke konstatacijom da svaka javna aktivnost Službe izaziva prijavu jednog dijela nezaposlenih koji se nadaju nekom podsticaju (poljoprivrednici, stočari, invalidi i sl.). I pored toga, nesumnjivo je da postoji određeni broj stvarno nezaposlenih koji se još nisu prijavili biroima na evidenciju.

U saradnji sa Zavodom, kantonalnim vladama, nekim međunarodnim i nevladinim organizacijama (Trasparency internacional BiH, CEBEDA, Puls i druge), kantonalne službe za zapošljavanje su u 2005. godini provodile sljedeće programe podsticanja zapošljavanja:

- mladih osoba sa VŠS i VSS bez radnog iskustva (pripravnici) - stažiranje, volontiranje mladih osoba sa završenom srednjom stručnom spremom;
- zapošljavanja osoba sa SSS, KV, VKV i osoba starijih od 45 godina (posebno u Tuzlanskom kantonu);
- u porodičnom gospodarstvu, zanatstvu, malim i srednjim preduzećima;
- prekvalifikacija i dokvalifikacija prema potrebama tržišta rada - "Edukacijom do zaposlenja" i slični projekti;
- Drugi projekt podrške zapošljavanju u okviru PIU SESER - PERLP i SESP - samozapošljavanje u poljoprivredi, samozapošljavanje u malom biznisu, pružanje usluga zapošljavanja; dodjela motokultivatora i plastenika za proizvodnju vrtlarskih kultura;

- "Istraživanje pijaca i tržnica u FBiH" - zajednički program kantonalnih službi u Sarajevu i Tuzli sa PIU SESER, u okviru Drugog projekta podrške zapošljavanju SESP. U cilju što uspješnije realizacije ovih projekata službe zapošljavanja su preduzele sve aktivnosti na njegovoj realizaciji, počev od promocije, kontakata sa poslodavcima, osobama koje su ciljna skupina projekta, pa do konkretnog zapošljavanja. Međutim, u svim tim aktivnostima službe za zapošljavanje su nailazile na određene probleme, posebno na nezainteresiranost poslodavaca za zapošljavanje ove ciljane skupine, ističući da je većina tih radnika već duže vrijeme van procesa rada, da su nedovoljna finansijska sredstva, kao i da prednost u zapošljavanju daju mlađim osobama;
- invalidnih i osoba sa posebnim potrebama; u nekim službama ove aktivnosti se odvijaju pod nazivom "Posao za invalide" i "Solidarnost na djelu";
- javni radovi; najviše je rađeno na realizaciji ovih projekata u Sarajevu i Tuzli; u Kantonu Sarajevo je rađeno čak na 11 ovakvih programa, u dvije oblasti - infrastruktura i zaštita okoliša, i socijalna zaštita i zaštita starih i iznemoglih lica; u Tuzlanskom kantonu projekti nose nazive "Uređenje prostora Tuzlanskog kantona" i "Projekat izvođenja javnih radova po osnovu radnog angažovanja nezaposlenih osoba na pružanju pomoći starim i iznemoglim osobama"; u Zeničko-dobojskom kantonu je rađeno na pošumljavanju, a u program su primarno uključeni demobilisani borci; u ovom kantonu su stečena značajna iskustva i u realizaciji projekta "Kućna njega";
- zapošljavanje u proizvodnoj, uslužnoj i turističkoj djelatnosti - posebno u Unsko-sanskom kantonu;
- obezbjeđenje sredstava za regresiranje kamate za preduzeća u svrhu novog zapošljavanja vršeno je u Kantonu Sarajevo i Tuzlanskom kantonu; Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo nastavila je sa programom regresiranja kamate poslodavaca, te je prema potpisanim ugovorima planirano zapošljavanje 161 lica sa evidencije kod 14 poslodavaca; Služba za zapošljavanje Tuzlanskog kantona sredstva za ove namjene obezbijedila je putem regresiranja kamate kod Volksbank BiH - po kreditnoj liniji I) zaposleno je 105 osoba, odnosno poslodavci su preuzete obaveze izvršili u potpunosti, a prema kreditnoj liniji II), koja je nastavljena u 2006. godini, već je zaposleno 80 osoba;
- samozapošljavanje;
- stipendiranje studenata deficitarnih zanimanja;
- ferijalni rad studenata iz BiH u SR Njemačkoj - na ovom programu su angažovane sve službe za zapošljavanje, tako da je po tom osnovu, po utvrđenoj kvoti, angažovano 67 studenata iz Federacije BiH.

Značajno je učešće Zavoda u realizaciji ovih programa, kao i stalna saradnja kantonalnih službi za zapošljavanje sa kantonalnim vladama, nadležnim ministarstvima i drugim organima i tijelima. I pored veoma ograničenih sredstava, sve kantonalne službe su obezbijedile i učešće vlastitih sredstava u finansiranju navedenih i drugih programa i mjera u aktivnoj politici zapošljavanja.

U kantonalnim službama za zapošljavanje u 2005. godini bilo je zaposleno 455 zaposlenika, od čega je 122 VSS (tri magistra), 101 VŠS, 182 SSS, 12 VKV, 12 KV, 5 PKV, 8 NSS i 13 NKV. S obzirom na kvalifikacionu strukturu zaposlenih, a imajući u vidu značaj ove oblasti, nameće se potreba daljeg stručnog jačanja i osposobljavanja službi za izvršenje funkcija predviđenih Zakonom, za što su poduzete odgovarajuće aktivnosti.

Imajući u vidu da je jedna od osnovnih funkcija službi za zapošljavanje posredovanje u zapošljavanju, potrebno je ukazati na opterećenost savjetodavaca za zapošljavanje u općinskim

biroima za zapošljavanje, posebno u velikim gradskim centrima. Tako u gradskim općinama Centar i Stari Grad Sarajevo, Novo Sarajevo i Novi Grad-Sarajevo u prosjeku jedan savjetodavac vodi 1.250, u Bihaću 1.434, u Zenici 2.699, a u Tuzli 3.551 nezaposlenu osobu.

Koristeći iskustva funkcionisanja tržišta rada zemalja Europske unije, kantonalne službe za zapošljavanje su u 2005. godini otpočele sa aktivnostima na organizaciji sajмова – berzi rada, na kojim se uspostavlja direktan kontakt poslodavaca i nezaposlenih radnika. Pozitivne reakcije i korisna iskustva dali su sajmovi organizovani u Sarajevu i Bihaću. Oba sajma su izazvala veliku pažnju poslodavaca i zaposlenih. Kandidati su na sajmu aplicirali za ponuđena radna mjesta, a kantonalne službe su evidentirale poslodavce, kao i slobodna radna mjesta po općinama i po kvalifikacionoj strukturi.

Zaslužuje pažnju i informacija Službe za zapošljavanje Bosansko-podrinjskog kantona da je uz pomoć Vlade svog kantona konačno riješeno pitanje radnog prostora, čime su stvoreni dobri uvjeti za rad, odnosno za pružanje usluga nezaposlenima.

U cilju zaustavljanja problema u oblasti rada i zapošljavanja, kantonalne službe za zapošljavanje ukazuju na neophodnost donošenja sistemskih mjera u ovoj oblasti. Potrebno je pokrenuti proceduru izmjene Zakona o radu i Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba, kako bi se poslodavci obavezali da kantonalnim službama za zapošljavanje dostavljaju prijave o slobodnim radnim mjestima, ali i kopije izvještaja o zasnivanju radnog odnosa.

Ne smiju se podcijeniti mogućnosti većeg zapošljavanja i samozapošljavanja u poljoprivredi, stočarstvu, pčelarstvu, malim porodičnim gazdinstvima, zatim u prikupljanju sekundarnih sirovina i reciklaži u cjelini, čišćenju deponija i otklanjanju divljih deponija i na drugim javnim radovima.

Pored jačanja saradnje kantonalnih službi za zapošljavanje sa organima vlasti na svim nivoima, a u okviru toga i sa inspekcijom rada i tržišnom inspekcijom, u cilju smanjivanja sive ekonomije i rada na crno, potrebno je veću pažnju, a posebno sankcije, usmjeriti prema poslodavcima. U sivoj ekonomiji je i sve češće fiktivno zapošljavanje, kada se sa radnikom zaključi ugovor o radu, uzme radna knjižica, ali se ne izvrše obaveze prema fondu PIO/MIO. Jedna od mjera za smanjivanje registrovane nezaposlenosti i pritiska na biroe - bez efekata na porast zaposlenosti - bila bi da se zdravstveno osiguranje nezaposlenim osobama obezbijedi preko neke druge javne službe ili fonda.

Upućena je inicijativa za pokretanje postupka usklađivanja postojećih propisa koji regulišu zapošljavanje stranaca u Federaciji BiH, uključujući i propise o registraciji privrednih subjekata i upisa u sudski registar, kako bi se precizno utvrdile nadležnosti kantonalnih službi za zapošljavanje u odnosu na ostale organe i institucije.

U Federaciji BiH djeluju dva centra za stručnu obuku, prekvalifikaciju i dokvalifikaciju nezaposlenih osoba: u Bihaću za građevinska zanimanja i Goraždu za metalska zanimanja. Status ovih centara nije sistemski riješen, posebno sa stanovišta finansiranja i njihove uloge u ukupnom obrazovnom procesu. Centar za stručno osposobljavanje i edukaciju radnika za građevinska zanimanja djeluje u sastavu Službe za zapošljavanje Unsko-sanskog kantona i jedini je ovakve vrste u Bosni i Hercegovini. Ukupnim obrazovnim aktivnostima u 2005. godini obuhvaćena je 201 osoba kroz redovne kurseve i vanredna polaganja u oblasti građevinarstva (zidar, tesar, keramičar, elektroinstalater, vodoinstalater i armirač).

Određeni broj osposobljenih radnika zaposlio bi se u Hrvatskoj i Sloveniji, a vjerovatno manji broj i u drugim zemljama. Uglavnom je riječ o samoinicijativnom zapošljavanju, u kome Služba za zapošljavanje Unsko-sanskog kantona ne posreduje, zbog čega egzaktnih podataka i nema.

U vezi s tim, važno je istaći da Bosna i Hercegovina još nije sklopila međudržavni sporazum o zapošljavanju ni sa jednom zemljom, što onemogućava zapošljavanje naših građana u susjednim i drugim zemljama, kao i ostvarivanje prava iz radnog odnosa radnika i članova njihovih porodica (zdravstveno osiguranje, penziono-invalidsko osiguranje i dr.).

Neophodno je ubrzati aktivnosti na donošenju Pravilnika o evidencijama u oblasti zapošljavanja, kako bi se dobili tačni podaci o obimu nezaposlenosti, odnosno licima koja se javljaju biroima radi zaposlenja a ne zbog subvencija. Također, potrebno je dosljedno primijeniti metodologiju aplikacije standardnih klasifikacija djelatnosti i zanimanja u cjelini.

* * * * *